

MANASTIRI FRUŠKE GORE:

U periodu turske vladavine (od pada Smedereva 1459.godine), građenje i ukrašavanje crkava postalo je vrlo otežano, ali nije prestalo, iako se strogi turski zakoni nisu mnogo razlikovali od zabrana. Nakon obnove Pečke Patrijaršije 1557.godine, povoljniji uslovi omogućili su obnavljanje mnogih starih manstirskih crkava i podizanje novih na celom, širokom području Patrijaršije.

Tada su nastale i poznate grupe manastira od kojih su najznačajnije fruškogorska i ovčarsko-kablarska.

Graditeljska delatnost koju je započeo despot Stefan Lazarević u severnim krajevima Despotovine, prenela se, posle 1459.godine, u krajeve severno od Save i Dunava, u Južnu Ugarsku. Najveća zasluga za podizanje prvih većih zadužbina pripada sremskim despotima iz kuće Brankovića, koji nastavljaju tradiciju moravske Srbije.

Šesnaest manastira je raspoređeno po niskoj šumovitoj planini – Fruškoj Gori, sa površinom od oko 500 kvadratnih kilometara, omeđenoj velikim rekama Savom i Dunavom.

MANASTIR BEOČIN

Manastir Beočin, sa prvobitnom malom crkvom Vaznesenja Gospodnjeg, osnovan je u XVI veku. Crkva je porušena i na njenom mestu je 1732-1740.godine, Milivoje Milaković iz Starog Futoga, podigao novu, današnju, sa manastirskim konacima. Barokni trem i visoki zvonik su iz 1762.godine. Konačni izgled crkva i konaci dobili su prilikom restauracije 1893.godine. U stilskom pogledu, crkva je mešavina tradicionalnih i novih stilova, sa elementima gotike i klasicizma. Ikonostas je nastao 1756.godine a ikone su slikali Janko Halkozović, Dimitrije Bačević i Teodor Dimitrijević-Kračun. Živopis koji je 1777.godine radio Janko Halkozović slabo je sačuvan. Ime je dobio po mestu, obližnjem mestu Beočin.

MANASTIR KRUŠEDOL

Manastir Krušedol sa crkvom Blagoveštenja je najznačajniji verski, nacionalni, kulturni i istorijski fruškogorski spomenik. Crkvu je između 1509. i 1514. godine, podigao vladika Maksim, bivši despot Đorđe, sin despota Stefana slepog (sin Đurda Smederevca) i despotice Angeline – sv. Majke Angeline (rođake albanskog kneza Đurda Kastriota – Skenderbega).

Osnova crkve je trikonhosna, fasade su jednostavno omalterisane, trem iznad ulaza sa klasicističkom dekoracijom dozidan je 1745. godine, a barokni zvonik je odvojen od crkve i povezan sa zapadnim konakom. Arhitektura Krušedola je znatno uticala na kasnije sazidane fruškogorske manastire.

Prvobitni, tradicionalni, vizantijski živopis nastao je između 1543. i 1545. godine. Sredinom XVIII veka, prekriven je baroknim slikarstvom Jova Vasilijevića, ukrajinskog slikara i Stefana Teneckog, domaćeg majstora, koji se svojom celinom ubraja u najviše domete srpskog monumentalnog baroknog slikarstva i definitivno je napuštanje vizantijskog načina slikanja. Deo ikona na ikonostasu radili su kritski slikari, 1512.godine, a ostatak domaći slikar Dimitrije Bačević 1765. godine. Manastir je dobio ime po obližnjem selu Krušedolu.



MANASTIR NOVO HOPOVO

Manastir Novo Hopovo je posle Krušedola najznačajniji verski i kulturni centar u Vojvodini. Udaljen je 3 km od izletišta Venac i 0,5 km od od asfaltnog puta Novi Sad-Irig-Ruma. Prema Tronoškom letopisu, manastir, sa crkvom Svetog Nikole, je osnovao despot Stefan Slepí, a prema žitiju Majke Angeline, Stefanove supruge, ktitor je njihov sin despot Đorđe, kasniji vladika Maksim.

Današnju crkvu podigli su Lacko i Mirko Jovšić, iz Srpskog Kovina 1756. godine. Crkva je u osnovi trikonhosnih oblika, sa kupolom, pripratom i velikim zvonikom. Građena je u duhu srpske srednjovekovne moravske arhitekture sa primesama vlaškog uticaja, spolja izuzetno bogato ukrašena. Živopis u oltaru i naosu rađen je 1608. godine pod uticajem kritskog slikarstva, dok je kvalitetniji živopis u priprati nastao 1654. godine i po stilu je bliži uzorima iz XIV veka. Raskošan, pozlaćeni ikonostas oslikao je 1770. godine naš najveći barokni slikar Teodor Kračun. Tokom Drugog svetskog rata, manastir i ikonostas su znatno oštećeni od strane gestapoa i hrvatskih nacista. Posle rata, crkva je restaurirana i danas se u njoj nalaze mošti sv. Teodora Tirona.

MANASTIR STARO HOPOVO

Manastir Staro Hopovo, udaljen je 2 km od Novog Hopova i po predanju ga je osnovao vladika Maksim. Današnja crkva podignuta je 1752. godine na mestu stare brvnare, pravougaone je osnove, sa kubetom i pripratom. Fasada je ukrašena kordonskim vencem i frizom slepih arkadica. Sa veoma lepog i bogato ukrašenog ikonostasa koji je uništen u Drugom svetskom ratu, sačuvano je 26 ikona.



MANASTIR BEŠENOVO

Manastir Bešenovo, udaljen je oko 2 km od Male Remete. Po predanju, osnovao ga je kralj Dragutin, nepouzdan podatak sa izgubljenog natpisa na zidu navodi 1467. godinu kao godinu živopisanja, dok se u turskim izvorima pominje u XVI i XVII veku. Novi ikonostas Bešenova čiji se pojedini delovi danas nalaze u Galeriji umetnosti u Sremskoj Mitrovici, slikao je 1907. godine Stevan Aleksić. Manastir je stradao u II svetskom ratu i danas je u ruševinama.

MANASTIR DIVŠA

Manastir Divša ili Đipša, nalazi se u blizini Kuveždina, kod sela Vizić. Crkva Svetog Nikole, manastira Divša, po predanju zadužbina despota Jovana Brankovića, sagrađena je krajem XV ili početkom XVI veka. Građevina je trikonhosna, sa jednim uskim kubetom i masivnim tornjem sa kapelom Pokrova Bogorodice koji je podignut 1764. godine kada je obnovljena i sama crkva. Ikonostas je slikao 1753. godine Teodor Stefanov Gologlavac. Manastir je znatno oštećen od strane gestapoa tokom Drugog svetskog rata.

MANASTIR GRGETEG

Manastiru Grgeteg prilazi se putem od Iriga a nalazi se u neposrednoj blizini Krušedola. Po tradiciji, manastir su osnovali despota Brankovići i još je živo predanje da ga je 1471. godine podigao despot Zmaj Ognjeni Vuk za oca, hilendarskog monaha Germana. Prvi pouzdan podatak potiče iz 1619. godine. Današnju crkvu podigao je 1770. godine mitropolit Jovan Đorđević, čije je ime uklesano na skulptovanoj ploči u proskomidiji. Stari ikonostas iz 1774. godine, bio je rad Jakova Orfelina, ali je prilikom restauracije rasturen, i postavljen novi, koji je 1902-1904. godine slikao Uroš Predić. Ikonostas za kapelu zvonika radio je Pjer Križanić. Hram i deo ikonostasa, stradali su u Drugom svetskom ratu a delimično su obnovljeni 1950. godine

MANASTIR JAZAK

Manastir Jazak udaljen je 4 km od Vrdnika, ali mu se najlakše prilazi putem od Rume. Stara manastirska crkva posvećena Vavedenju, prvi put se pominje 1522. godine. Od 1736. do 1758. godine gradila se sadašnja crkva Svete Trojice, čija arhitektura sadrži dosta tradicionalnih elemenata. Osnova je trikonhosna, sa osmostranim kubetom. Zidana je redovima kamena i opeke, što fasadi daje lepu polihromiju. Ikonostas je slikao 1769. godine, srpski barokni slikar Dimitrije Bačević. Ime je dobio po mestu Jazak koje se nalazi u neposrednoj blizini.

MANASTIR KUVEŽDIN

Manastir Kuveždin nalazi se u neposrednoj blizini mesta Divoš i manastira Šišatovac. Crkvu Svetog Save i Svetog Simeona Srpskog, prema tradiciji je osnovao Stefan Štiljanović u prvoj polovini XV veka. Nakon turskog razaranja, podignuta je 1815-1816. godine nova crkva, trudom igumana Genadija Kirilovića. Arhitektura crkve je klasicistička, a u istom stilu podignuti su i manastirski konaci. Živopis i ikonostas, slikao je 1851-1853. godine, poznati srpski slikar Pavle Simić. Posle Prvog Svetskog rata, manastir su naseljavale ruske monahinje, a znatno je razoren tokom Drugog rata od strane nemačke vojske.

MANASTIR MALA REMETA

Manastir Mala Remeta, Remetica ili Remetsko, udaljen je oko 2 km od Jaska i jedan je od najmanjih fruškogorskih manastira. Prvobitnu crkvu, koju je po predanju podigao kralj Dragutin, opustošili su Turci, a novi manastir su početkom XVIII veka podigli monasi manastira Rače. Fasade su bogato i živopisno ukrašene, što građevini daje izgled koji je svrstava među najlepše manastire Fruške Gore. Crkva nema zidnog živopisa, ali unutrašnjost krasi visoki ikonostas, delo Janka Halkozovića iz 1759. godine.

MANASTIR PETKOVICA

Manastir Petkovića, sa crkvom Svete Petke, nalazi se u blizini Šišatovca, na putu prema Kuveždinu. Po predanju, osnovala ga je Jelena, udovica Stefana Štiljanovića, koja se zamonašila u Šišatovcu i dobila ime Jelisaveta. Pretpostavlja se da je vreme zidanja oko 1580. godine. Crkva ima osnovu u obliku trikonhosa, sa kubetom i malim zvonikom. Zidana je kamenom i omalterisana. Živopis je nastao 1588. godine i najbolje je sačuvan u oltaru. Ikonostas koji je nastao 1735. godine, uništen je, a sačuvan je samo veliki rezbareni krst koji se danas nalazi u Muzeju Srema u Sremskoj Mitrovici.

MANASTIR PRIVINA GLAVA

Manastir Privina (Pribina) Glava, nalazi se u oblasti Šida, odakle mu se preko Berkasova najlakše može prići. Crkva je posvećena Svetim Arhangelima i po predanju je još u XII veku osnovao neki Priba (Priva) po kome je manastir i dobio ime. Izgradnja današnje crkve završena je 1760. godine, a uzor je po svemu bio manastir Hopovo. Osnova je trikonhosna, sa kubetom i masivnim zvonikom, dok je spoljašnja obrada dosta skromnija od hopovske. Ikonostas, pevnice i zidne slike radio je 1786. i 1791. godine slikar Kuzman Kolarić.

MANASTIR RAKOVAC

Manastir Rakovac nalazi se na severnim obroncima Fruške Gore, u blizini Beočina. Prema nepouzdanim podacima, osnovao ga je krajem XV veka, veliki komornik despota Jovana Brankovića, Raka Milošević, po kome je i dobio ime. Crkva posvećena Svetim Vračima Kozmi i Damjanu, najverovatnije je podignuta pre 1521. godine. Trikonhosne je osnove i zbog velike sličnosti sa krušedolskom crkvom pretpostavlja se da su je gradili isti majstori. Visoki zvonik sazidao je 1735. godine, mitropolit Vićentije Jovanović. U unutrašnjosti su sačuvani fragmenti živopisa iz XVI ili XVII veka. Ikonostas koji je kasnije spaljen, oslikao je 1763. godine Vasa Ostojić

Manastir Rakovac bio je vrlo značajan prepisivački centar. U njemu je 1700. godine izvršen je prepis Dušanovog zakonika, a 1714. godine, monah Maksim pisao je poznati Rakovački Srbljak koji je nažalost izgubljen. Nakon stradanja u Drugom svetskom ratu, manastir je restauriran.

MANASTIR ŠIŠATOVAC

Manastir Šišatovac nalazi se kod sela Ležimira, nedaleko od Sremske Mitrovice. Osnivanje i izgradnja crkve Rođenja Bogorodice, vezuju se za imena žičkog igumana Teofila i monaha Ilariona i Visariona, pre 1540. godine. Crkva je sagrađena na ruševinama manastira Remetice, pa se stoga Šišatovac ponekad naziva i Remetica ili Remetsko. 1543. godine, iguman Teofil je u ovaj manastir preneo mošti sv. Stefana Štiljanovića, koje se danas nalaze u Sabornoj crkvi u Beogradu.

Današnja velika crkva podignuta je 1778. godine, trudom arhimandrita Vićentija Popovića i oberkapetana Jovana Monasterlije. Crkva je trikonhosna, sa blago naglašenim transeptom u krovnim masama. Fasada je oživiljena pilastrima, a nad građevinom se uzdiže barokni zvonik. Zidni živopis i ikonostas radio je 1783. i 1794. godine Grigorije Davidović Obšić. U manastiru Šišatovac, početkom XIX veka, bio je arhimandrit Lukijan Mušicki; kod njega je boravio Vuk Karadžić, i tu mu je Filip Višnjić kazivao pesme o Karađorđevom ustanku.

MANASTIR VELIKA REMETA

Manastir Velika Remeta nalazi se u blizini Krušedola, ali mu se najlakše prilazi asfaltnim putem koji se od starog auto-puta Beograd-Noví Sad odvaja kod mesta Banstol. Tačna godina izgradnje manastira sa crkvom posvećenom sv. Dimitriju, nije poznata, a prvi put se pominje 1534. godine. Crkva je jednobrodna, sa kupolom i pripratom, a visoki barokni zvonik izgradila su 1735. godine braća Andrija i Jakov Andrijević. Manastirski konaci su iz XVIII i XIX veka. Živopis se nalazio u unutrašnjosti i na fasadama, ali je uništen turskim paljenjem. Crkva i ceo manastir oštećeni su u Drugom svetskom ratu i od tada su dva puta obnavljani.

MANASTIR VRDNIK

Manastir Vrdnik ili Ravanica nalazi se u blizini Jaska i prilazi mu se asfaltnim putem iz pravca Rume. Ne zna se tačna godina osnivanja, a prvi put se pominje 1589. godine. Pretpostavlja se da je iz vremena pre dolaska Turaka. Crkva manastira Vrdnik posvećena je Sv.Jovanu Krstitelju i u nju su prebegli monasi iz Sent-Andreje, 1697. godine, smestili mošti sv. Kneza Lazara i ostale ravaničke dragocenosti. Od tada se vrdnički manastir počinje zvati Ravanicom. Konaci i trpezarija građeni su 1761. godine, na inicijativu mitropilita Pavla Nenadovića. Današnja crkva, jednobrodna, sa malim kubetom i baroknim tornjem, sagrađena je 1811. godine u stilu klasicizma-bidermajera. Fasade su podeljene pilastrima i horizontalnim poljima. Ikonostas i živopis radio je Dimitrije Avramović. U manastiru su čuvane vredne umetničke i istorijske dragocenosti: haljina i pokrov za lice Kneza Lazara od crvene svile, koji je izvezla monahinja Jefimija, svileni nadbedrenik vezen zlatom, iz XV veka, koji se danas čuvaju u Muzeju Srpske pravoslavne crkve u Beogradu.

